

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Bezhotovostní platební styk

Cashless payments

Nikol Vovesná

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Bezhotovostní platební styk“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 24. 4. 2022

v. r. Nikol Vovesná

Poděkování

Zde bych ráda poděkovala své vedoucí Ing. Janě Šturcové, Ph.D. za její čas, cenné rady a připomínky, které mi byly poskytnuty během celého zpracování mé bakalářské práce a pomohly mi k jejímu dokončení.

Obsah

Úvod	6
Cíl a metodika	7
1 Platební styk	8
1.1 Obecná charakteristika.....	8
1.2 Formy platebního styku	8
2 Bezhotovostní platební styk	11
2.1 Klientské účty	11
2.2 Elektronický platební styk	12
2.2.1 Platební produkty	12
2.2.2 Elektronické peníze.....	12
2.2.3 Prostředky vzdáleného přístupu.....	13
2.2.4 Elektronická peněženka	15
2.2.5 Ochrana dat	16
2.2.6 Bankovní identita.....	17
3 Nástroje bezhotovostního platebního styku	18
3.1 Nedokumentární platby.....	18
3.1.1 Příkaz k úhradě/inkasu.....	18
3.1.2 Platební příkaz pro zahraniční/přeshraniční platební styk	19
3.1.3 Šek	20
3.1.4 Bankovní platební karta	22
3.2 Dokumentární platby	25
3.2.1 Dokumentární akreditiv	26
3.2.2 Dokumentární inkaso	27
4 Platební systémy.....	28

4.1	System CERTIS.....	28
4.2	Účastníci platebního systému	29
4.3	Typy platebních systémů	29
4.3.1	Korespondentské účty.....	29
4.3.2	Clearingový platební systém.....	30
4.3.3	TARGET.....	31
4.3.4	SWIFT	32
4.4	Bankovní spojení	33
5	Platba na internetu	35
5.1	Bankovní převod.....	35
5.2	Online platba kartou.....	37
5.3	Apple pay.....	39
5.4	PayPal	41
5.5	Zhodnocení platebních metod.....	44
	Závěr	47
	Seznam použité literatury	
	Seznam tabulek	
	Seznam obrázků	
	Přílohy	
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

Tato bakalářská práce bude zaměřena na bezhotovostní platební styk, který se neustále zdokonaluje. Vzhledem k tomu, že téměř každý denně přichází do styku s bezhotovostním placením, je toto téma aktuální a zajímavé.

V této době přichází do kontaktu s bezhotovostním platebním stykem skoro každý člověk. Vše se modernizuje a digitalizuje, a to má samozřejmě dopad i na platby, které jdou směrem kupředu také. Lidé požadují jednoduchost, rychlost, komfort a bezpečnost a bezhotovostní styk jim vše může nabídnout, a proto je výhodný pro plátce i příjemce platby.

Bezhotovostní platební styk má mnoho nástrojů, díky kterým je možné jej využívat a díky nimž si každý může vybrat, co chce zaplatit a jak to potřebuje zaplatit. V současné době nejvyužívanějším z nich jsou zcela určitě platební karty, bez kterých si řada z nás nedokáže představit žít, jelikož se staly nedílnou součástí našich životů.

Velmi praktickou a využívanou součástí bezhotovostního platebního styku jsou internetové platby. Rostoucí počet zákazníků, kteří se přesunuli z běžného kamenného obchodu do internetového prostředí, se ještě více zvýšil kvůli probíhající pandemii Covid-19. Přestože je situace v současné době mírnější a zákazník má již možnost navštívit kamenný obchod, jak byl zvyklý, mnoho zákazníků začalo preferovat způsob nákupu online a platit prostřednictvím internetových plateb, které jsou s ním spjaty, díky tomu, že využívání a provádění bezhotovostního platebního styku je jednoduché, pohodlné a zpravidla bez poplatků.

Lze tedy předpovídat, že se zvyšujícím se pokrokem a modernizací budou v budoucnosti hotovostní platby nahrazeny těmi bezhotovostními.

Cíl a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce bude na základě teoretických východisek popsat a zhodnotit bezhotovostní platební styk a jeho platební instrumenty, které jsou stále více využívány.

Dílčím cílem bude posoudit vybrané druhy plateb na internetu a na základě modelových příkladů popsat jejich průběh a následně je zhodnotit.

Teoretická část práce bude zaměřena na bezhotovostní styk a jeho platební instrumenty. Na začátku práce bude vymezen obecný pojem platební styk a jeho členění dle různých hledisek. Dále bude práce zaměřena na bezhotovostní platební styk, kde se nejobsáhlejší podkapitola bude týkat elektronického platebního styku, jelikož se jedná o velmi využívanou část bezhotovostních plateb. V druhé polovině teoretické části budou popsány bezhotovostní platební instrumenty a platební systémy. Teoretická část bude zpracována pomocí literárních a internetových pramenů a jako základní literatura bude použita monografie Miroslava Máčeho.

Praktická část práce bude zaměřena na vybrané platby v prostředí internetu a jejich průběh, který bude vysvětlen na modelových příkladech. Ke každému způsobu platby bude zmíněno, co je potřeba k jeho využití, a budou sděleny i jiné podstatné informace týkající se konkrétní platby. V poslední části budou jednotlivé způsoby plateb na internetu zhodnoceny a porovnány mezi sebou v rámci několika kritérií - zda je daná platba zpoplatněna, rychlost provedení, nezbytné podmínky, které je potřeba splnit pro její využití, bezpečnost a komfort.

1 Platební styk

Platební styk je považován za základní službu, která se neustále rozvíjí. Lze se s ní setkat každý den, a proto se stává nedílnou součástí našich životů.

1.1 Obecná charakteristika

Polouček a kol. (2013, s. 98) pojem platební styk definují jako "vztah mezi plátcem a příjemcem platby, při kterém dochází k uskutečnění platby, tedy převodu peněžních aktiv mezi plátcem a příjemcem."

Kalabis (2012, s. 43) jej zase označuje jako "převod finančních prostředků z účtu A na účet B, resp. od klienta A ke klientovi B."

Dle Schlossbergera (2012) se jedná o právní vztah zprostředkovaný bankami či spořitelními a úvěrními družstvy. Objektem tohoto právního vztahu je souhrn legislativních norem, které jsou spjaty s operacemi platebního styku a jsou na příkaz klienta poskytovány finančními institucemi vybranými platebními nástroji.

Subjektem na jedné straně je pak myšlena fyzická nebo právnická osoba zastupující roli klienta bank nebo spořitelních a úvěrních družstev a na druhé straně se jedná o banky, spořitelni a úvěrní družstva. (Schlossberger, 2012)

V této problematice se rozlišuje pojem platební styk a platební služba. Platební styk je pojem, který má širší význam než platební služba právě proto, že obsahuje širší právní vztahy mezi klientem a jeho bankou, jež poskytují širší množství platebních instrumentů. V tomto případě poskytovatelem může být pouze banka nebo družstevní záložna. Pojem platební služba zahrnuje pouze určité platební instrumenty, jež mohou poskytovat i jiné subjekty. (Schlossberger, 2012)

1.2 Formy platebního styku

Formy platebního styku lze kategorizovat dle řad kritérií jako je způsob placení, teritorium transakce, náležitosti průvodních dokumentů, lhůta realizace a vztah banky k převodu.

Způsob placení

Členění dle způsobu placení je jedno ze základních. Je v něm zohledňována forma peněz, která je využita při platebním styku. Schlossberger (2012) píše o:

- hotovostním platebním styku - vztah mezi plátcem a příjemcem, při kterém dochází k předání peněz ve formě bankovek a mincí, jsou do něj řazeny i platby, které využívají částečnou bezhotovostní formu (např. vklad hotovosti na účet),
- bezhotovostním platebním styku - platební styk je vždy zprostředkován poskytovateli platebních služeb (např. bankami, spořitelními nebo úvěrními družstvy) a odehrává se mezi platebními účty účastníků platebního styku,
- elektronickém platebním styku - finanční prostředky jsou v elektronické podobě ve formě elektronických peněz, při platebním styku dochází mezi účastníky (plátcem a příjemcem) k odepsání peněz z platebního prostředku a připsáním bezhotovostních peněz na účet příjemce u poskytovatele platebních služeb.

Teritorium transakce

Kategorizace dle teritoria transakce se odvíjí od území, na kterém se nachází poskytovatelé platebních služeb plátce a příjemce (Schlossberger, 2012):

- vnitrostátní platební styk - vztah mezi plátcem a příjemcem, kdy se poskytovatelé platebních služeb obou účastníků nacházejí ve stejném státě,
- přeshraniční platební styk - při přeshraničním platebním styku vzniká vztah jako u vnitrostátního platebního styku s výjimkou toho, že alespoň jeden poskytovatelů platebních služeb se nachází v jiném státě než druhý poskytovatel, ale je na území Evropského hospodářského prostoru,
- zahraniční platební styk - vztah, kdy se alespoň jeden z poskytovatelů platebních služeb nachází v jiném státě než druhý poskytovatel, ale i mimo území Evropského hospodářského prostoru.

Náležitosti průvodních dokumentů

Sleduje se, zda jsou při realizaci platebního styku sepsány průvodní dokumenty. Jedná se o (Schlossberger, 2012):

- nedokumentární platební styk - při realizaci nedokumentárního platebního styku nejsou využívány žádné průvodní dokumenty, používá se pojem tzv. hladká platba,

- dokumentární platební styk - plátce a příjemce se domluví na určitých podmínkách o převodu peněžních prostředků a musí být spjaty s dokumenty, bez nichž není možné platební styk zrealizovat.

Lhůty realizace

Schlossberger (2012) rozlišuje platební styk dle doby, po kterou je platební styk realizován, na:

- expresní platební styk - poskytovatel platebních služeb zajišťuje okamžité odepsání plátcovo peněžních prostředků z jeho platebního účtu a připsání peněžních prostředků příjemce na jeho platební účet v tentýž den,
- standardní platební styk - standardní přesun peněžních prostředků z platebního účtu plátce ve prospěch účtu příjemce dle stanovených předem dohodnutých podmínek.

Vztah banky k převodu

Toto členění zohledňuje vztah poskytovatele platebních služeb k výkonu platebního styku (Schlossberger, 2012):

- bezzávazkový platební styk - platební styk je poskytovatelem platebních služeb pouze zprostředkováván (např. hladká platba),
- závazkový platební styk - poskytovatel platebních služeb v tomto vztahu nevystupuje pouze jako prostředník, ale dle předešlé domluvy mezi příjemcem a plátcem, přecházejí na něj povinnosti plátce, tudíž vstupuje do závazku.

2 Bezhotovostní platební styk

Bezhotovostní platební styk je moderní formou platebního styku. Mejstřík, Pečená & Teplý (2008, s. 318) jej popisují tak, že "při bezhotovostním platebním styku dochází k transferu peněz ve formě zápisu na účtech plátce a příjemce". Tato forma je stále více využívána, a proto jsou na ni kladeny vyšší požadavky, a to hlavně v rychlosti a spolehlivosti, na což musí banky správně reagovat ve směru využití vhodných technologií.

Bezhotovostní platební styk se rozděluje dle dvou forem placení - dokumentární platby, kdy je potřeba předložit další průvodní dokumenty, a nedokumentární platby, kdy naopak jejich předložení není podmíněno.

S využíváním bezhotovostního platebního styku a jeho nástrojů jsou spjaty poplatky, které jsou kategorizovány na paušální a variabilní. Paušální poplatky jsou placeny bez ohledu na množství transakcí, jedná se např. o měsíční poplatek za vedení účtu. Variabilní poplatky jsou hrazeny s ohledem na množství uskutečněných transakcí např. poplatek za zřízení inkasa. (Mejstřík a kol., 2008)

2.1 Klientské účty

Polouček a kol. (2013) vychází z obdoby této definice o bezhotovostním platebním styku a uvádí, že základním předpokladem pro realizaci bezhotovostního platebního styku mezi klienty je zřízení klientského účtu na obou stranách, jež chtějí transakci realizovat. Klientské účty člení dle formy účtu a charakteristického použití.

Běžný účet je nejvyužívanější forma účtu, která slouží k vkladům a výplatám hotovostí. K možnosti využívání běžného účtu je povinností uzavřít smlouvu o vedení běžného účtu mezi klientem a bankou, jež obsahuje učení smluvních stran, určení měny běžného účtu, platnost smlouvy, podpisové vzory, název účtu a bankovní spojení.

Úvěrový účet se užívá k evidenci čerpaného úvěru a jeho splácení.

Kontokorentní účet je kombinací běžného a úvěrového účtu, kdy klientovi je umožněno čerpat finanční prostředky do sjednané výše debetního rámce za sjednaných úrokových podmínek.

Vkladový účet je využíván k uložení klientových volných finančních prostředků.

Depotní účet eviduje cenné papíry v úschovně nebo správě banky.

2.2 Elektronický platební styk

Máče (2006, s. 160) vymezuje platební produkty takto: "Obecně (teoreticky) lze za platební produkty elektronického bankovníctví považovat veškeré produkty banky, při kterých je kontakt klienta s bankou nebo použití daného produktu prováděno elektronickou formou."

2.2.1 Platební produkty

Dle zákona o platebním styku se jedná o dvě varianty platebních prostředků a to (Mejstřík a kol., 2008):

- elektronický platební prostředek (při užívání nabývá povinnosti identifikace držitele) - klient provádí převod pomocí telefonu, počítače či Personal Digital Assistant adaptéru,
- elektronický peněžní prostředek (elektronické peníze, forma peněžních prostředků).

2.2.2 Elektronické peníze

Schlossberger (2012) zmiňuje, že elektronické peníze lze považovat za peněžní hodnoty, jež představují pohledávku za vydavatelem elektronických peněz. Jsou v elektronické podobě a jsou vydávány proti přijetí peněžních prostředků, a to v hodnotě nižší než je hodnota vydávaných peněz a zároveň jsou přijímány jako platební prostředek jinými osobami než je vydavatel těchto elektronických peněz. Klient, který chce využívat elektronické peníze, musí vlastnit buď elektronickou peněženku nebo aplikaci pro mobilní telefon, anebo autentifikační nástroje pro možnost elektronického placení v rámci různých zúčtovacích platebních systémů.

Elektronické peníze mohou být vydávány pouze (zahraničními) bankami nebo pobočkami zahraničních bank, spořitelními a úvěrními družstvy, (zahraničními) institucemi elektronických peněz, vydavateli elektronických peněz malého rozsahu nebo Českou národní bankou. (Schlossberger, 2012)

Vydavatel a držitel elektronických peněz mezi sebou uzavírají smlouvu o vydávání elektronických peněz, na kterou se vztahují všechna pravidla, jež jsou spjata se

smlouvami o platebních službách. Jestliže je smlouva platná, pak má držitel, na základě žádosti, právo na zpětnou výměnu ve výši jmenovité hodnoty vyměňovaných elektronických peněz kdykoli. Vydavatel může požadovat úplatu za zpětnou výměnu, pokud však bylo stanoveno předem ve smluvních podmínkách. V případě, kdy smlouva již platná není, má vydavatel povinnost po vypovězení smlouvy vyměnit elektronické peníze za hotovost po dobu jednoho roku a jasně a srozumitelně o této skutečnosti držitele informovat. (Schlossberger, 2012)

S tímto tématem souvisí pojem platební prostředek pro drobné platby, který může mít více variant jakožto mobilní telefon, chytré hodinky apod. Určitě velice využívaným platebním prostředkem je klasická platební karta s bezkontaktním placením. Klientovi stačí přiložit platební kartu ke čtečce, platebnímu terminálu k zajištění přenesení částky. Tento platební prostředek má dle rámcové smlouvy výdajové limity nebo limity týkající se příkazu, výše limitů se odvíjí od účelu platby (klasická platební transakce, vnitrostátní platební transakce, platební transakce týkající se elektronických peněz). (Schlossberger, 2012)

Dle Máče (2006) je s elektronickými penězi spjata určitá nevýhoda. Porovná-li se s klasickou hotovostí, jejich využití je možné až v momentě, kdy jsou převedeny na určený účet, z kterého jej lze použít.

2.2.3 Prostředky vzdáleného přístupu

Jedná se o produkty, jejichž využití bylo přeneseno do elektronické formy. Bankovní produkty jsou využívány pomocí komunikačního kanálu s bankou. Tyto prostředky jsou členěny dle možností, jež jsou klientovi umožňovány. Pasivní produkty vzdáleného přístupu umožňují klientovi pouze získávat informace o stavu a pohybech na běžném účtu, kdežto aktivní produkty dovolují i provádět platební transakce. Využívají se především platební karty, phonebanking, GSM banking, homebanking a internetbanking. (Máče, 2006)

Phonebanking

Tento platební styk funguje na principu komunikace s bankou prostřednictvím mobilního telefonu. Pro využívání této služby je potřeba, aby klient zašel na pobočku své banky, uzavřel písemnou smlouvu a nechal si vygenerovat speciální kód, který slouží k ověření totožnosti klienta. (Kalabis, 2012)

Klient vytočí telefonní číslo své banky, načez je spojen s hlasovým automatem či pracovníkem banky. Tato služba nabízí zjištění účetního zůstatku, zadávání příkazu k úhradě apod. Je zde potřeba prokázání totožnosti, a to pomocí klientského čísla a PIN kódu. (Peníze.cz, 2003)

Služba je zpoplatněna a zpravidla je nejdražší variantou ze všech služeb přímého bankovníctví. (Kalabis, 2012)

GSM banking

Zjištění zůstatku a zadávání transakcí funguje prostřednictvím aplikace nahané na SIM kartě a technologie SIM Toolkit. Transakce probíhají pomocí krátkých zašifrovaných textových zpráv. K použití aplikace je potřeba BPIN. Služba je zpoplatněna ve výši běžné SMS zprávy, u některých bank je potřeba hradit poplatek za vedení účtu, avšak některé jej nabízejí bez poplatku. (Peníze.cz, 2003)

Internetbanking

Jedná se o službu přímého bankovníctví, která umožňuje klientovi prostřednictvím počítače či chytrého telefonu spravovat finance, měnit limity pro výběry kartou nebo platby na internetu, nechat si zasílat výpis z účtu a to kdykoli. Internetbanking nabízí mnoho možností, ale přesto není možné měnit finanční produkt ani měnit jeho nastavení. Doporučuje se využívat zabezpečený počítač s antivirovým programem z důvodu zajištění bezpečnosti. (Peníze.cz, n.d.)

Homebanking

Opět se jedná o službu přímého bankovníctví, ale narozdíl od internetbankingu, homebanking funguje i v offline režimu, a to z důvodu toho, že funguje na principu nainstalování určitého softwaru do počítače, díky němuž klient komunikuje se svojí bankou. Pomocí tohoto softwaru je klient schopen provádět téměř většinu bezhotovostních plateb. Přesto je však využíván více internetbanking, jelikož k této nabízené službě se vážou určité nevýhody jako je licenční návaznost, poplatky s tím spjaté. (Kučerová, 2003)

Multicash

Multicash je služba sloužící ke zpracování většího množství platebních příkazů, a proto je vhodná pro firmy. Mezi funkce této služby patří správa firemních účtů, informace

o pohybech na účtech, napojení k účetnímu softwaru a uložení dat na počítač či server. (ČSOB, n.d.)

Smart banking

Smart banking je bankovní aplikace, která je vyvinuta přímo pro smartphony nebo tablety. Pro využívání této služby je potřeba aplikaci aktivovat a to tím, že klient prokáže svou totožnost pomocí aktivačního kódu, jenž je zaslán prostřednictvím SMS zprávy anebo je zobrazen v internetovém bankovníctví. (MONETA Money Bank, n.d.)

Aplikace nabízí vše, co internetové bankovníctví, akorát prostřednictvím mobilního telefonu nebo tabletu - zadávat platební příkazy, sledovat zůstatek a pohybu peněžních prostředků na účtu a spravovat platební karty. Navíc aplikace zpravidla nabízí provádět platby prostřednictvím QR kódu. (MONETA Money Bank, n.d.)

V současné době může s QR kódem přijít do kontaktu již každý. Může být na fakturách od mobilních operátorů, dodavatelů energií, pojišťoven i e-shopů. Jedná se o zakódovaná data jako jsou čísla účtů, částky aj. QR kód stačí pouze načíst do mobilní aplikace pomocí fotoaparátu, potvrdit a platba je provedena. (ČSOB, 2021)

2.2.4 Elektronická peněženka

Elektronická peněženka je platební prostředek, na které jsou nahané platební karty s elektronickými penězi a lze ji využít k placení. V elektronické peněžence je možné mít nahané i jiné druhy karet či osobních dokladů. (Moniová, 2021)

Zákazník platí pomocí mobilní nebo webové aplikace prostřednictvím svého mobilního telefonu/počítače. Ten do aplikace musí připojit svojí platební kartu. Jedná se o další možnost bezhotovostního placení. Mallpay (n.d) řadí mezi nejvyužívanější elektronické peněženky například PayPal, Apple Pay a Google Pay.

Boháček (2021) porovnal elektronické peněženky a uvádí ty nejlepší z nich:

- Revolut - nabízí více služeb než běžná elektronická peněženka, dokonce dokáže nahradit i samotný bankovní účet, kdy klient získává i vlastní platební kartu, může investovat, převádět měny aj.,
- Twisto - funguje na jiném principu než klasická elektronická peněženka a to tak, že zákazník pomocí ní nakupuje, ale celkové vyúčtování dostává až příští měsíc,

ale pouze placené tarify poskytují klientovi spárování platební karty s mobilním telefonem a platit pomocí něj,

- Monese - nabízí navíc, kromě klasických služeb elektronické peněženky, i komplexní bankovní služby jako je například správa platebních příkazů a inkas, klient získává platební kartu, pomocí níž může vybírat hotovost z bankomatů, ale nenabízí žádné investiční funkce,
- PayPal - jedná se o nejstarší a nejrozšířenější elektronickou peněženku, stačí pouze registrace na stránkách PayPal, ověřit svůj účet a je možné ihned nakupovat,
- Apple Pay - elektronická peněženka určena pro uživatele vlastníci zařízení od společnosti Apple, celosvětově rozšířena a podporována, do mobilní aplikace, jež je zdarma, musí klient nahrát svou platební kartu a okamžitě může začít platit,
- Google Pay - elektronická peněženka určena pro uživatele vlastníci zařízení, které má operační systém Android a podporuje NFC, opět je celosvětově podporována a stačí ji pouze spárovat s platební kartou.

Tento platební prostředek s sebou přináší mnoho výhod jako je pohodlí, zjednodušení procesu při nákupu, zvyšování využití platebních karet, možnost zablokovat či obnovit elektronickou peněženku z důvodu bezpečnosti a možnost změnit platební kartou při placení zboží, a tak určit, kterou chce zákazník využít. Jak již bylo zmíněno, je možné nahrávat i osobní doklady a další dokumenty, stačí je pouze převést do digitální podoby - občanské průkazy, řidičské průkazy, lékařské předpisy, certifikáty a účtenky. To, že vše je možné mít nahrané, uložené na jednom místě je velkou výhodou elektronických peněženek. (Moniová, 2021)

2.2.5 Ochrana dat

Elektronické bankovníctví se během několika let stalo jednou z nejvyužívanějších metod spravování bankovních účtů, a proto bylo potřeba zajistit ochranu dat, která jsou jeho obsahem. K zajištění zabezpečení dat se využívá několik nástrojů.

Z nejjednodušších technik je využíváno jméno a heslo, volí se limit platby a klient má možnost být informován prostřednictvím SMS zprávy o přihlášení. V rámci telefonické komunikace je využíváno identifikační číslo IPPID (jedinečné osmimístné číslo v rámci banky), PIN kód (Personal Identification Number) a heslo, které obsahuje číslice, velká a malá písmena. PIN a heslo si klient volí sám a má možnost je změnit. Ještě vyšší

zabezpečení se zajišťuje pomocí generátoru PIN kódu nebo přenesení kódových zpráv. Ovšem nejvyšší zabezpečení telefonního bankovníctví je pomocí PIN kalkulátoru neboli elektronického klíče. (Máče, 2006)

Dále se využívá elektronický podpis. Ten je asymetrický/symetrický šifrovací algoritmus. Symetrický šifrovací algoritmus obsahuje pouze jeden klíč, kdežto asymetrický dva - tajný a veřejný. Tento bezpečnostní prvek funguje na základě toho, že odesílatel svá data zašifruje pomocí tajného klíče a veřejného klíče příjemce. Ten data naopak rozšifruje pomocí svého tajného klíče a veřejného klíče odesílatele. Pomocí tohoto principu je zajištěna identifikace i autentizace. (Máče, 2006)

2.2.6 Bankovní identita

Bankovní identita je identifikační prostředek sloužící k ověření totožnosti online. Díky ní je možné se přihlašovat k veřejnoprávním a soukromoprávním službám. Banky jsou schopné pomocí bankovní identity využívat elektronické ověřování totožnosti, elektronické podepisování aj. Jestliže klientova banka nabízí zřízení bankovní identity a byla jeho totožnost jednou již ověřena, pak je klient schopen vše zřídit sám prostřednictvím internetového bankovníctví. Zákon č. 49/2020 Sb., zákon o bankovní identitě, nabyt účinnosti 1. ledna 2021. (BusinessInfo.cz, 2021)

3 Nástroje bezhotovostního platebního styku

K využití bezhotovostního platebního styku je potřeba nástrojů, instrumentů, které jsou k tomu určeny. Jak již bylo zmíněno, bezhotovostní platební styk se člení dle dvou forem placení - dokumentární platby a nedokumentární platby. Podle tohoto hlediska lze členit i nástroje, které slouží k realizace plateb.

3.1 Nedokumentární platby

Nedokumentární platební styk je realizován prostřednictvím příkazu jednoho účastníka případu a není nutné připojení nějakých průvodních dokumentů. Je sem řazen příkaz k úhradě/inkasu, platební příkaz pro zahraniční/přeshraniční platební styk, šek a bankovní platební karty. (Polouček a kol., 2013)

3.1.1 Příkaz k úhradě/inkasu

Tento platební nástroj lze označit jako nejjednodušší a nejrychleji zpracovatelný platební instrument, jelikož probíhá jednosměrně. Je označován jako tzv. bezzávazková hladká platba.

Příkaz k úhradě se týká příkazu majitele účtu bance, aby na vrub jeho účtu provedla určitou platbu ve prospěch účtu příjemce platby. (Máče, 2006)

Příkaz k inkasu se týká, na rozdíl od příkazu k úhradě, příjemce platby. Jedná se o příkaz příjemce platby jeho bance, aby zařídila převod peněžních prostředků z účtu plátce ve prospěch účtu výstavce příkazu k inkasu. (Kalabis, 2012) Příkaz k inkasu je nejvyužívanější při sdruženém inkasu plateb obyvatelstva (SIPO) za elektřinu, telefonní poplatky, plyn, nájem apod. Opět je zde nutná dohoda mezi plátcem, příjemcem platby a bankou. (Máče, 2006)

Využívá se především tehdy, je-li předem stanovená dohoda mezi plátcem a jeho bankou a vychází z toho, že je určité ujednání mezi příjemcem a plátcem platby, přestože zprostředkovatelé (banky) vzájemná smluvní ujednání nijak nekontrolují. (Máče, 2006)

Tento instrument lze kategorizovat dle dvou hledisek - kolikrát má být platba provedena (jednorázový příkaz k úhradě/inkasu nebo trvalý příkaz k úhradě/inkasu) a podle počtu plateb na jednom platebním příkazu (jednotlivý příkaz k úhradě/inkasu nebo hromadný příkaz k úhradě/inkasu). Hromadný příkaz k úhradě/inkasu obsahuje na jednom formuláři

více než jednu zúčtovací položku pro úhradu. Na vrub jednoho účtu lze zúčtovat více operací různého typu ve prospěch různých účtů příjemců. Pomocí trvalého příkazu k úhradě/inkasu lze provádět platby v případě opakující se platby stejnému příjemci, anebo pravidelné převody v určité výši nebo nad stanovený limit zůstatku na účtu. (Máče, 2006)

Kalabis (2012) řadí mezi obligatorní náležitosti, které musí být vždy obsaženy, příkaz k úhradě, bankovní spojení plátce, bankovní spojení příjemce, částku v české měně a podpis. Jestliže chybí tyto náležitosti, banka může příkaz odmítnout a nezpracovat jej. V případě, že se jedná o platbu, která je příjmem či výdajem státního rozpočtu nebo je stanoveno jinak dle zvláštních právních předpisů, musí být uveden kontaktní symbol, jenž určuje charakter platby. Mezi ostatní nepovinné náležitosti patří:

- datum splatnosti - den, kdy mají být peněžní prostředky odepsány z účtu plátce (jestliže není tento údaj uveden, pak je platba provedena v nejbližší bankovní pracovní den),
- variabilní symbol - numerický údaj sloužící k bližší identifikaci transakce,
- specifický symbol - stejné jako variabilní symbol - numerický údaj sloužící k bližší identifikaci transakce,
- textová zpráva - pole umožňující plátcovi identifikovat vlastními slovy (libovolným textem) danou platbu.

3.1.2 Platební příkaz pro zahraniční/přeshraniční platební styk

Máče (2006) jej jako tzv. hladkou platbu do/ze zahraničí. Je využíván jak v obchodní, tak i neobchodní sféře.

V případě důvěry plátce a příjemce se platební příkaz provádí po uskutečnění dovozu. Dovozece je v tomto případě v určité výhodě, protože zboží již obdržel, zkontroloval jej a placení bylo doloženo. Platnost uvedená v platebním příkazu se pojí s vystavením faktury, odesláním zboží či přechodu zboží přes hranice. V opačné situaci, kdy je důvěra nedostatečná, se uskutečňuje platební příkaz před dodáním zboží (akontace). Často je prováděn způsobem, kdy je dodávka placena částečně a zbytek se doplácí později. Zpracování platebního příkazu se pohybuje v rozmezí tří až pěti dnů. (Máče, 2006)

Mezi náležitosti pro platební příkaz pro zahraniční/přeshraniční platební styk patří ve většině případech (Máče, 2006):

- název příkazce a číslo jeho účtu, jestliže je užíváno,
- částka, jež má být placena v cizí měně,
- název cizí měny dle kódu ISO,
- údaje příjemce úhrady (název, adresa, číslo účtu),
- údaje peněžního ústavu příjemce,
- informace o tom, kdo je plátcem bankovních poplatků (OUR - všechny bankovní poplatky k tíži příkazce, BEN - všechny bankovní poplatky k tíži příjemce, SHA - zahraniční bankovní poplatky k tíži příjemce),
- účel platby,
- podpis klienta.

3.1.3 Šek

Šek je cenný papír, jenž je vystavován za účelem bezhotovostních plateb za zboží a služby. Majitel účtu (příkazce) jej dává bance (šekovníkovi), aby z jeho účtu byla stržena částka ve prospěch účtu, která je uvedena na šeku. Slouží k mezinárodním a vnitrostátním operacím. Využití šeků je například vhodné v případech, kdy příkazce nezná bankovní spojení příjemce nebo je potřeba provést platbu diskretní povahy. (Máče, 2006)

Účastníky operace jsou tři osoby. První je výstavce, který je v pozici plátce, dovozce či odběratele, a uděluje příkaz zaplatit z účtu šekovou částku. Další osobou je šekovník, což je v obvyklých případech banka, u které má výstavce zřízen účet. Posledním je majitel šeku (příjemce, vývozce, dodavatel), jenž je vyznačen na šeku a jemuž je šeková částka vyplacena. (Máče, 2006)

Máče (2006) kategorizuje šeky dle různých hledisek třídění - výstavce, v čí prospěch je šek vystaven a dle zvláštních typů. Členění dle výstavce rozlišuje dva druhy šeků, a to bankovní a soukromé. Šeky bankovní jsou vystavovány bankou či jinou finanční institucí a jsou výhodné z důvodu jistoty odměnění. Další členění se vztahuje k informaci, v čí prospěch je šek vystaven. Šek může být vystaven na jméno - šek označený jménem, na řad - šek označený jménem a výslovnou doložkou na řad, rektašek - šek označený jménem

a doložkou, která není na řad, jelikož není možné převedení na jinou osobu, na doručitele - šek, jenž je tak přímo označen.

V momentě proplacení šeku, je nutné nechat zkontrolovat všechny šekové náležitosti. Tento proces se nazývá tzv. formální cenzurou. Jakmile je takto dokonáno, rozhoduje se o způsobu proplacení a inkasa šeku, který může být eskontován - šek je okamžitě proplacen majiteli a zaslán šekovníkovi k rychlému honorování. Pokud existují nějaké vzniklé pochybnosti o šeku, je převzat k inkasu. Máče (2006) rozlišuje se dvě formy - cash letter system a after final payment. **Cash letter system** je rychlejší formou proplacení, jelikož majiteli se ve prospěch jeho účtu připíše záloha s výhradou storna po sjednanou dobu. **After final payment** není již tak rychlou formou, protože klient čeká na dobropis finanční instituce, kdy navíc musí platit značné částky za tento způsob obstarání inkasa, a až po jeho konečném obdržení je šek proplacen.

K prováděným šekových operací patří (Máče, 2006):

- žirování - vyplývá z nepodstatné náležitosti, a to od údaje osoby, které je šek určen,
- křížování šeku - zabraňuje zneužití šeku neoprávněnou osobou pomocí rovnoběžných čar na líci šeku,
- zastavení šeku (tzv. stop payment) - úkon prováděný výstavcem při ztrátě či odcizení šeku,
- protest šeku - kontrola prováděna obecními úřady či notářem, zda šek, který je předložen k proplacení, nebyl již proplacen.

Náležitosti šeku jsou rozděleny na podstatné a nepodstatné. Podstatné náležitosti jsou formální a obsahové, jestliže některá z nich chybí, nelze tuto listinu označit jako šek. Chybějící nepodstatná náležitost ohrožuje kvalitu šeku, avšak považujeme jej stále za šek. Formální náležitostí je písemná forma a jeden jazyk, ve kterém musí být cenný papír sepsán. Obsahovými šekovými náležitostmi jsou označení šeku, příkaz zaplacení určité šekové sumy, jméno plátce, místo, kde má být placeno, datum a místo vystavení a podpis výstavce. Mezi nepodstatné náležitosti se řadí číslo šeku, údaje příjemce šekové sumy, číslo šekového účtu a druhý údaj peněžní částky. (Máče, 2006)

3.1.4 Bankovní platební karta

Platební karty patří k nejvyžívanějším moderním instrumentům, jež slouží k výběru hotovosti a úhradě spotřebních výdajů. Významně rozšiřují osobní běžné a úvěrové účty u bank. Platební karty nejsou právně regulovány tak podrobně jako šeky.

Máče (2006) tento platební instrument člení dle několika hledisek. Nejvíce využívaným způsobem je zúčtování transakcí, kdy se jedná o debetní kartu, kreditní kartu a charge kartu. Debetní karta se pojí se založením běžného účtu a je využívána k platbě za služby a zboží, nebo výběru hotovosti. Nejedná se o formu úvěru, ale určitá částka je stržena z účtu držitele platební karty ihned po přijetí transakce bankou. Naopak kreditní karta představuje poskytnutí spotřebitelského úvěru, proto je někdy označovaná jako karta úvěrová. Je možné platit opět za služby, zboží a vybírat hotovost. Principem využívání této karty je možnost opakovaného půjčování a splácení do výše stanoveného limitu. Historicky nejstarším typem platební karty je charge karta, jež je řazena také do tohoto hlediska třídění. Držitel karty hradí provedené platby dle měsíčního výpisu, který je zasílán vydávající bankou. Ve stanovené době je držitel povinen uhradit svůj závazek.

Druhým způsobem třídění jsou záznamy dat. Patří sem karta embosovaná, karta s magnetickým záznamem, karta čipová a karta s laserovým záznamem. Na embosované kartě jsou identifikační údaje embosovány (vyryty) reliéfním písmem, což umožňuje snímání dat v mechanických snímačích obchodníků. Karta s magnetickým záznamem má uložena data na magnetickém proužku. Slouží k provádění elektronických transakcí platební kartou. Čipové karty obsahují na přední straně čip, na který jsou data ukládána. Využití tohoto druhu platebních karet přináší mnoho významných výhod jak pro držitele karty, tak i pro vydávající banku a zpracovatele, jako je vyšší stupeň bezpečnosti, možnost širšího využití (umožněno paměť čipu), možnost lokálního ověření identifikačních údajů držitele (např. PIN kód) oproti od ověření online transakcí, které je dražší. Posledním druhem platebních karet v tomto třídění je karta s laserovým záznamem, kdy jsou data vypalována do podkladové vrstvy laserem. Zde je výhodou velká kapacita záznamu, ale nevýhodou je možnost jednoduchého kopírování dat.

Posledním zmíněným hlediskem je teritoriální členění, kde se jedná se o domácí, národní a tuzemské karty a mezinárodní karty.

Tab. 1: Třídění platebních karet

Hledisko třídění	Druh karty
Podle způsobu zpracování	<ul style="list-style-type: none"> • debetní platební karta • kreditní platební karta • karta s odloženou splatností (tzv. charge karta)
Podle vydavatele	<ul style="list-style-type: none"> • bankovní karta • karta nebankovních subjektů
Podle prostorové použitelnosti	<ul style="list-style-type: none"> • karta tuzemská • karta mezinárodní
Podle osoby držitele	<ul style="list-style-type: none"> • osobní karta • služební karta
Podle typu písma na kartě	<ul style="list-style-type: none"> • karta s reliéfním záznamem • karta s hladkým tiskem
Podle typu elektronického záznamu na kartě	<ul style="list-style-type: none"> • karta s magnetickým kroužkem • karta s čipem • hybridní karta • laserová karta
Podle funkce a způsobu užití	<ul style="list-style-type: none"> • bankovní karta • elektronická karta • univerzální karta • záruční šeková karta
Podle úrovně služeb s kartou spojených	<ul style="list-style-type: none"> • karta základní • karta specializovaná • karta prestižní • karta výběrová • karta zvláštní

Zdroj: Schlossberger, 2012, s. 136

Fyzikální a obsahové vlastnosti jsou standardizovány v mezinárodním měřítku. Standardy mezinárodních karetních asociací určují obsahové náležitosti dle Máče (2006):

- označení vydavatele - název a logo příslušné karty,
- číslo platební karty - 16 až 19 numerických znaků - druh karty (2 znaky), identifikace vydávající banky (5 znaků), identifikace (zbytek znaků),
- část čísla BIN - 4 znaky - číslo přidělené karetní asociací dané bance,
- platnost platební karty - začátek a konec platnosti (nebo jen konec platnosti),
- jméno držitele,
- podpisový proužek - vzor podpisu držitele karty,
- záznam dat.

Účastníkem využívajícím tento bezhotovostní nástroj je klient, banka, která je vydavatelem karty, banka obchodníka, obchodník a autorizační středisko. (Máče, 2006)

Platební karty jsou vydávány prostřednictvím tzv. karetních asociací - EuroCard, MasterCard, VISA, JCB, American Express, Diners Club. Největší obchodní banky působící v České republice drží licence karetních asociací VISA a MasterCard. (Kalabis, 2012)

Mezi základní formy použití platebních karet patří zejména výběr hotovosti v bankomatech. Přestože platební karty jsou řazeny mezi nástroje bezhotovostního placení, výběr hotovosti pomocí nich představuje již hotovostní formu, protože se jedná o přístup k hotovým penězům. Identifikace držitele karty se provádí pomocí PIN kódu, proto probíhá elektronicky oproti placení u obchodníků. Vedle výběru hotovosti z bankomatu je možné tak učinit i na pobočkách bank, směnárnách nebo v mezinárodních hotelech. Zde je potřeba ověření dle předložení platební karty a průkazu totožnosti. Tato forma výběru je pro klienta méně výhodná z toho důvodu, že je spjata s poplatkem, protože při výběru hotovosti z bankomatu, jenž patří k bance vydávající platební karty, není ve většině případech účtován poplatek žádný, pokud není stanoveno jinak. Další formou využití je výběr hotovosti v obchodech, kdy držitel karty může žádat o vyplacení určité části v hotovosti. (Máče, 2006)

Ověření probíhá pomocí jedinečného osobního identifikačního kódu - PIN, jenž je přidělen klientovi jeho bankou a slouží k ochraně peněžních prostředků na účtu před neoprávněným zásahem třetí osobou. (Kalabis, 2012)

Platební karty především představují platební instrument bezhotovostního placení, a proto se jedná o jejich hlavní využití. Průběh celé transakce lze členit do dvou základních fází - autorizace transakce a zúčtování transakce.

Autorizace transakce spočívá v ověření oprávnění platební karty k uskutečnění dané transakce. Ta je prováděna hlasově, jestliže transakce překračuje stanovený limit karetní asociací pro každou zemi zvlášť, anebo elektronicky. Je tak prováděno na žádost banky, jež transakci zpracovává, u vydavatele konkrétní karty. Povolí-li vydavatel karty transakci, může dojít k jejímu uskutečnění. Kalabis (2012) dělí autorizaci na:

- negativní - provádí se pouze na nastavené finanční limity daného klienta a kontrolu, zda nebyla provedena stoplistace platební karty, tj. zda karta nebyla nahlášena jako ztracená, odcizená či zneužitá,
- pozitivní - kontrolují se všechny bezpečnostní prvky platební karty včetně ověření dostatečného množství prostředků na účtu klienta, využívá ve většině případů, přestože je spjata s vyššími náklady.

Zúčtování transakce lze členit dle místa zpracování. Mezinárodní transakce jsou zúčtovány v mezinárodní asociaci. Tuzemskými zúčtovacími centry jsou bankovní či nebankovní subjekty, jež zpracovávají transakce uskutečněné na území jednoho státu, nebo mezinárodní asociace, které se zaměřují na transakce pro některé obchodní banky státu (např. MasterCard pro Českou spořitelnu). (Kalabis, 2012)

3.2 Dokumentární platby

Dokumentární platební styk je logicky opakem nedokumentárního platebního styku. Je zde vyžadováno připojení průvodního dokumentu. Patří sem dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso. (Polouček a kol., 2013)

Dokumentární platby se využívají zejména v mezinárodním obchodě z důvodu nejistoty, která může vzniknout například kvůli jazykové bariéře mezi smluvními stranami, politické či ekonomické nestabilní situaci v zemi dovozce/vývozce, pochybnostech o schopnosti kupujícího platit nebo prodávajícího zboží dodat. Na základě těchto skutečností byla potřeba zajistit garanci oběma stranám. (Kalabis, 2012)

3.2.1 Dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv je, z hlediska banky, závazkový platební instrument. Klient podává žádost a díky ní je dokumentární akreditiv bankou vystaven. Na základě toho je banka zavázána zaplatit určenou peněžní částku třetí osobě nebo na její řad. Podmínkou je splnění akreditivních podmínek do určité doby. Jak již bylo zmíněno, tato bankovní služba je využívána spíše v mezinárodním obchodě, ale jeho využití je možné i v tuzemském obchodním a platebním styku. (Kalabis, 2012)

Obchodní banky se zabývají pouze textem, jenž je uvedený v akreditivní listině, a na základě předložených dokladů prověřují pouze splnění podmínek akreditivu. Dle Kalabise (2012) obchodní banky neručí za:

- pravost, formu a právní účinnost dokladů,
- zda zboží odpovídá tomu, které bylo uvedeno v akreditivu,
- zpoždění nebo ztráty při zprostředkování zpráv, dopisů nebo dokladů,
- omyly vzniklé při překladu nebo výkladu technických pojmů,
- přerušení své obchodní činnosti v důsledku událostí, které nemohou ovlivnit,
- konání korespondenčních bank nebo jiných třetích osob zapojených do uskutečnění akreditivu,
- konání třetích osob účastnící se na provedení akreditivu.

Kupující musí podat své bance žádost o otevření dokumentárního akreditivu a po prozkoumání a ověření, že klientovo jmění nebo uskutečněná jednání o úvěru lze využít pro akreditiv, banka uzavírá s klientem smlouvu o otevření dokumentárního akreditivu. V případě, že prodávající je ze zahraničí, je kontaktována banka v zemi prodávajícího (tj. avizující banka) a prodávajícímu se oznámení otevření akreditivu. (Kalabis, 2012)

Kalabis (2012) píše ve své literatuře o dvou základních formách dokumentárního akreditivu. Jestliže má kupující možnost zrušit akreditiv až do momentu, kdy je částka splatná prodávajícímu, jedná se o odvolatelný dokumentární akreditiv. V tomto případě není zajištěna garance, což je v rozporu se základní vlastností akreditivu, a proto se využívá málokdy. Naopak neodvolatelný dokumentární akreditiv nabízí prodávajícímu záruku, že za dodávku dostane zapláceno vystavující bankou.

3.2.2 Dokumentární inkaso

Dokumentární inkaso je, naopak od dokumentárního akreditivu, bezzávazkový platební instrument. Průběh operace je takový, že prodávající a kupující uzavírají smlouvu. Banka prodávajícího předá, po obdržení příkazu k provedení dokumentárního inkasa včetně souvisejících dokumentů od svého klienta, instrukce a dokumenty bance kupujícího. Banka kupujícího jej informuje o obdržení dokumentů a předává inkasní instrukci. Kupující provede příkaz k úhradě, akceptuje směnku nebo vystaví vlastní směnku a jeho banka zaplatí určitou peněžní částku bance prodávajícího, která plnění připisuje svému klientovi na účet. (MONETA Money Bank, n.d.)

Nejedná se o závazek z pohledů zúčastněných bank, ale banky pouze zastávají funkci důvěrníka, kdy kontrolují pouze, zda je inkaso provedeno za tak, jak má. Inkasní pohledávky jsou závazkem dovozce, nikoliv bank, a proto jsou náklady nižší než u dokumentárního akreditivu. (Kalabis, 2012)

Dokumentární inkaso dává prodávajícímu jistotu, že zboží včetně souvisejících dokumentů nebude kupujícímu dodáno do splnění inkasních podmínek - zaplacení nebo akceptaci směnky. Zároveň i kupující má jistotu, že po zaplacení či akceptaci směnky bude zboží odesláno a skutečně jej obdrží. (MONETA Money Bank, n.d.)

4 Platební systémy

Platební systém zajišťuje převody peněžních prostředků. Jestliže se řídí právem České republiky, má alespoň tři účastníky, je provozován na základě písemné smlouvy, provozovatel systému je držitelem licence a provádí převody peněžních prostředků podle pravidel stanovených zákonem o platebním styku. (Máče, 2006)

Máče (2006) rozlišuje tři způsoby zúčtování platebního styku a to na:

- brutto - princip zúčtování jednotlivých položek při současné kontrole jejich krytí,
- netto - princip zúčtování rozdílů vypočtených ze vzájemných pohledávek účastníků platebního systému,
- kombinace obou principů.

Šenkýřová a kol. (2010) ve své literatuře zmiňují, že bezhotovostní peníze jsou ve formě zápisů na účtech. Každý jejich pohyb je zaznamenán. Pokud plátce a příjemce jsou klienti stejné banky, platba probíhá jednoduše - účet plátce je zatížen a peněžní prostředky jsou přímo připsány ve prospěch účtu příjemce. Jestliže nastane situace, kdy plátce a příjemce jsou klienti odlišných bank, není možné takto jednoduché zúčtování jako u předchozí situace. Zúčtování probíhá tak, že platba je zaúčtována:

- k tíži účtu plátce, ve prospěch účtu jeho banky,
- k tíži účtu banky plátce, ve prospěch účtu banky příjemce,
- k tíži účtu banky příjemce, ve prospěch účtu příjemce.

4.1 Systém CERTIS

V České republice aktivně funguje v současné době jako jediný mezibankovní platební systém CERTIS (Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement System). Je provozován Českou národní bankou. (Máče, 2006)

Certis funguje na těchto základních principech (ČNB, n.d.):

- zúčtování mezibankovních tuzemských plateb v českých korunách bez ohledu na výši částky,
- na účtech mezibankovního platebního styku není povolen debetní zůstatek,
- zajištění neodvolatelnosti položek akceptovaných systémem,

- přímá účast bank, úvěrních a spořitelních družstev, poboček zahraničních bank (systém neumožňuje nepřímé účastníky),
- zpracování různých typů transakcí,
- zúčtování v peněžních prostředcích centrální banky probíhá na účtech mezibankovního platebního styku vedených v České národní bance,
- "brutto" zúčtování v reálném čase,
- platby, na které není v daný okamžik dostatek peněžních prostředků na účtu, jsou odloženy a zaúčtovány až v moment znovu naplnění účtu peněžními prostředky,
- Česká národní banka poskytuje bezúročně plně kolateralizovaný vnitrodenní úvěr, který je zajištěn cennými papíry evidovanými v Systému krátkodobých dluhopisů (tj. SKD) za účelem zajištění dostatečné likvidity pro bezproblémové fungování platebního styku,
- při nesplacení vnitrodenního úvěru bankou do konce účetního dne systému CERTIS, cenné papíry sloužící jako zástava pro vnitrodenní úvěr jsou přesunuty na účet České národní banky a slouží jako zástava overnight úvěru.

4.2 Účastníci platebního systému

Za účastníky platebního systému Máče (2006) považuje banky a pobočky zahraničních bank, jiné osoby, které jsou oprávněné přijímat vklady od veřejnosti a poskytovat úvěry podle zvláštního předpisu (zákon č. 87/1995 Sb.), osoby, které jsou oprávněné poskytovat investiční služby podle zvláštního předpisu (zákon č. 591/1992 Sb.), osoby veřejného práva a osoby s jejich zárukou, osoby oprávněné vydávat elektronické peněžní prostředky na základě bankovní licence (zákon č. 21/1992 Sb.) a zahraniční osoby, které provádějí výše uvedené činnosti.

4.3 Typy platebních systémů

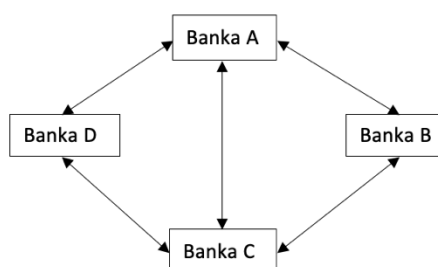
Provedení zúčtování mezi účty bank může být provedeno dvěma základními způsoby - korespondentskými účty a clearingem.

4.3.1 Korespondentské účty

Prvním způsobem, využívaným více v zahraničním platebním styku, jsou vzájemně vedené korespondentské účty, pomocí nichž si sami banky zúčtovávají platby pro sebe a své klienty tak, že si vzájemně otevírají účty a tím tvoří tzv. síť obchodních spojení

neboli systém korespondentských účtů. Účty jsou členěny na NOSTRO účty (účty, které má banka vedeny u jiné banky) a LORO účty (účty, které banka vede pro jinou banku). Tyto účty jsou otevírány obvykle v zemích, kde je měna, v níž je účet veden, měnou domácí. Prostředky na korespondentských účtech nejsou úročeny, ale banky si platí vzájemně provize za provedené platby. (Šenkýřová a kol., 2010)

Obr. 1: Princip zúčtování prostřednictvím korespondentských bank

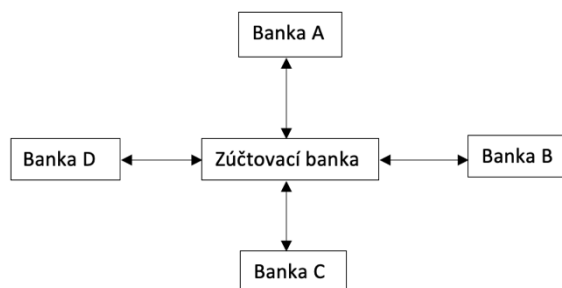
Zdroj: Máče, 2006

V případě zájmu banky o otevření NOSTRO/LORO účtu je potřeba zjištění, zda je nabídka zahraniční banky vyhovující a následně uzavření dohody o konkrétních podmínkách kreditního a debetního úroku, cenových podmínkách atd. po vyřízení těchto náležitostí je nezbytně nutné vytvořit ve vnitřním účetnictví tzv. zrcadlový účet k příslušnému NOSTRO účtu, který slouží k zajištění podmínek účetnictví v České republice. Zpracování plateb obvykle trvá 2 až 4 dny, u přeshraničních plateb jsou lhůty dány zákonem dané země. (Máče, 2006)

4.3.2 Clearingový platební systém

Druhým způsobem je clearing, kdy všechny platby mezi bankami probíhají prostřednictvím účtů všech zúčastněných bank (NOSTRO účet), které jsou vedeny clearingovou bankou. Tento způsob je využíván v tuzemském platebním styku, v mnoha případech stát nařizuje bankám realizovat tuzemské platby prostřednictvím clearingů, který zabezpečuje tzv. clearingové centrum, což zpravidla bývá samostatná nevýdělečná právnická osoba. Vlastníky bývají banky a další zainteresované subjekty. Ve větších ekonomikách je většinou více clearingových center a jsou vzájemně propojena. (Šenkýřová a kol., 2010)

Obr. 2: Princip mezibankovního platebního systému se zúčtovací bankou

Zdroj: Máče, 2006

Zúčtovací centrum pro mezibankovní platební styk v České republice bylo zřízeno v roce 1992. Platební styk mezi bankami na území České republiky je zajišťován v domácí měně prostřednictvím tohoto zúčtovacího centra. Každá banka v něm má otevřen svůj clearingový účet a musí na něm být dostatečné množství peněžních prostředků pro zúčtování svých pohledávek a závazků, ale i klientů. Clearingový účet nemůže mít debetní zůstatek (záporný zůstatek na účtu). (Šenkýřová a kol., 2010)

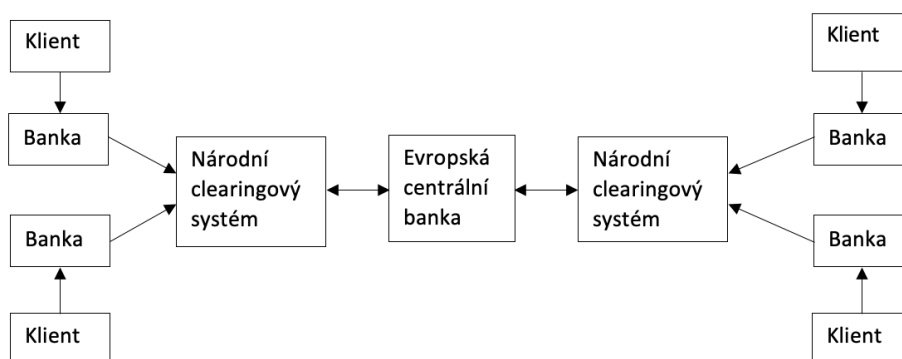
Zúčtovací centrum provádí platby brutto principem, tj. platby jsou zúčtovány pouze v případě, že na účtu je dostatečný zůstatek pro akceptování předaných příkazů. V opačném případě nejsou realizovány. Jakmile jsou příkazy akceptovány, není možné je ze strany zadávající banky zrušit či odvolat. (Máče, 2006)

4.3.3 TARGET

TARGET (Trans-European Automated Real-Time Gross-Settlement Express Transfer System) je dle Máče (2006) nadnárodní centralizovaný platební a zúčtovací systém, jenž je spravován Evropským systémem centrálních bank (ESCB), tudíž se jedná o systém centrálních bank členských zemí Evropského hospodářského prostoru (EHP). Tento systém sjednocuje lokální systémy centrálních bank členských zemí Evropské unie, resp. Evropského hospodářského prostoru. Funguje v reálném čase na principu brutto zúčtování. (Máče, 2006)

Po zavedení jednotné měny a zřízení Evropské centrální banky byl TARGET uveden v lednu roku 1999 a koncem roku 2002 začaly přípravy na systému tzv. TARGET 2, jehož využití mělo být určeno pro domácí i přeshraniční převody. (Máče, 2006)

Obr. 3: Zúčtování prostřednictvím systému TARGET

Zdroj: Máče, 2006

Hlavní myšlenkou činnosti tohoto systému je okamžité provedení převodu peněžních prostředků z účtu jedné centrální banky na účet druhé centrální banky, kdy se ale předpokládá, že centrální banky mají otevřené účty u Evropské centrální banky. (Máče, 2006)

4.3.4 SWIFT

SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) je společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční komunikaci. SWIFT je podporována počítači a umožňuje členským bankám přenos informací v mezinárodním bankovním obchodě. Jedná se o rychlý a bezpečný způsob přenosu informací, protože jsou zakódovány. Cílemi společnosti SWIFT jsou dle Kalabise (2012):

- bezdokladové zpracování platebního styku,
- zrychlení komunikace mezi bankami,
- snížení rizik jako jsou ztráty, falšování aj.,
- snížení nákladů na přenos dat,
- přímý přístup k finančním institucím na světě.

Je zde využívána tzv. swiftová zpráva neboli BIC (The Bank Identifier Code), která slouží k identifikaci odesílatele a příjemce v záhlaví swiftové zprávy, k identifikaci swiftových bank a díky níž je realizován přenos dat a informací. Struktura je daná, je sestavená podle přesně dodržovaných a jednotných principů a zásad - kódy stanovené ISO. Swiftová zpráva je složena z kódu banky, kódu země (umístění sídla banky), kódu místa (region, město sídla uživatele) a kódu pobočky. Kvůli zajištění bezpečnosti je zašifrovaná a chráněná pomocí autentizace, což je klíč, díky kterému je zpráva odeslána zakódovaná, ale při přijetí je dešifrována a ověřena. Každá swiftová zpráva je členěna dle účelu a funkce do určitých kategorií. (Máče, 2006)

Obsah swiftové zprávy je členěn do pěti bloků - záhlaví (první tři bloky), samotný text zprávy a tzv. trailer, kdy pouze první blok je povinný, u ostatních bloků záleží na druhu zprávy. Záhlaví obsahuje identifikaci odesílající banky (finanční instituce), vstupní pořadové číslo swiftové zprávy, typ zprávy, její priority a identifikaci adresáta swiftové zprávy. Text zprávy je tvořen pevnou nebo proměnnou délkou, kdy formát je standardizován. Trailer obsahuje technické informace o zasílané zprávě. (Máče, 2006)

Z důvodu bezpečnosti existují dvě operační střediska, která si ukládají informace a zpracovávají je se střediskem druhým. Díky tomu jsou data zálohovány v případě náhlé nepředpokládané nečinnosti jednoho střediska. (Kalabis, 2012)

Mejstřík a kol. (2008) podotýká, že SWIFT není platebním systémem, ale pouze zprostředkovatelem zpráv mezi institucemi.

4.4 Bankovní spojení

Bankovní spojení patří k povinným náležitostem platebního příkazu a zároveň je jedním z nejdůležitějších údajů v bezhotovostním platebním styku.

Bankovní spojení v tuzemském platebním styku

V tuzemském platebním styku je bráno za bankovní spojení číslo účtu a identifikační kód banky, popř. označení klienta a identifikační kód banky. Pro všechny banky v České republice je formát strukturován jednotně (Máče, 2006):

UUUUUKMMMMMMMMMKM/BBBB (např. 19-0017608231/0100), kde:

- "U" tvoří tzv. předčíslí včetně kontrolního čísla "K",
- "M" tvoří základní část čísla účtu včetně kontrolního čísla "K",

- oddělení čísla účtu a identifikačního kódu banky,
- "X" tvoří tzv. kód banky.

Bankovní spojení v mezinárodním bankovním styku

V mezinárodním platebním styku je využíván mezinárodní standard čísla účtu IBAN (International Bank Account Number), jenž je bankovní spojení, které má jednotnou strukturu pro všechny banky Evropského hospodářského prostoru a jeho akceptovaná forma pro daný stát je závazná. IBAN může mít až 34 znaků (Máče, 2006):

ZZKKBBBBDDDDDD...DDDDDD, kde:

- "ZZ" je kód země, CZ-ISO kód České republiky,
- "KK" je kontrolní číslo,
- "BBBB" je kód banky,
- "D" je tzv. DBAN (Domestic Bank Account Number), domácí forma bankovního čísla, tj. první část účtu a druhá část čísla účtu.

5 Platba na internetu

Objednává-li si zákazník zboží z e-shopu, existuje mnoho možností jeho uhrazení - dobírkou, bankovním převodem, kartou online, platbu prostřednictvím elektronické peněženky aj.

V této kapitole budou vybrané platební možnosti popsány a jejich průběh využití vysvětlen na modelových příkladech, kdy zákazníkem bude klient České spořitelny a tudíž se předpokládá, že je uživatelem mobilní aplikace George klíč.

Aplikace slouží k ověření totožnosti klienta při přihlašování, potvrzování plateb a dalších zadaných požadavků spjatých s internetovým bankovníctvím. V případě, že by klient mobilní aplikaci nevyužíval, je na jeho telefonní číslo zaslán číselný kód, což je již méně využíváno. Využívání mobilní aplikace George klíč je v této době běžnější způsob ověření kvůli bezpečnosti a pohodlí klienta.

5.1 Bankovní převod

Bankovní převod je jednou z nejjednodušších metod placení na internetu, co se týče požadavků k jeho uskutečnění. Zákazník musí mít pouze zřízen účet u banky a internetové bankovníctví.

Následně bude podrobně popsána a vysvětlena platba bankovním převodem na modelovém příkladu v e-shopu Electroworld.

Zákazník po vybrání produktů na e-shopu přejde do košíku jeho nákupu, vybere způsob dopravy a následně způsob platby. Electroworld (n.d.) nabízí platbu online prostřednictvím Apple pay, Google pay a platební karty, platbu online přes banku zákazníka nebo bankovním převodem na účet. Všechny možnosti plateb jsou zdarma, tedy bez poplatků.

Zvolí-li klient platbu bankovním převodem na účet, vyplní fakturační údaje a potvrdí objednávku, pak je objednávka odeslána. Přimo na stránkách obchodníka se zobrazí údaje pro uhrazení objednávky, ale jsou zároveň zaslány na zákazníkovo e-mailovou adresu, kde je upozorňován, že bankovní převod může trvat až tři pracovní dny, přičemž objednávka se začne zpracovávat až po jeho uskutečnění.

K uhrazení objednávky je potřeba využití internetového bankovníctví George. Pro přihlášení je klient povinen zadat klientské číslo či uživatelské jméno a potvrdit přihlášení

v mobilní aplikaci George klíč. V mobilní aplikaci ověřuje svou totožnost pomocí PIN kódu, který si sám zvolil na začátku užívání této aplikace, anebo může v nastavení zvolit možnost ověření pomocí otisku prstu či rozpoznání obličeje.

Po ověření totožnosti klienta v mobilní aplikaci George klíč mu je umožněno spravovat jeho internetové bankovníctví. V ní vybere možnost "Nová platba", kde se mu zobrazí formulář pro vyplnění informací a údajů o platbě. Mezi povinné náležitosti, které je potřeba vyplnit, patří, zda se jedná o platbu v rámci České republiky nebo zahraničí, název příjemce a jeho číslo účtu, částku, měnu a datum splatnosti. Mezi nepovinné údaje se řadí variabilní, konstantní a specifický symbol, zpráva pro odesílatele či příjemce a klient může zvolit, zda chce obdržet e-mailové potvrzení o platbě.

Obr. 4: Zadání nové platby v internetovém bankovníctví George

The screenshot shows the 'Domácí platba' (Domestic Payment) form in the George internet banking interface. The form is titled 'Domácí platba' and includes a 'Zrušit a vymazat' button. It features a sidebar with navigation options like 'Historie', 'Nová platba', 'Příkaz k inkasu', 'Karty', 'Výpisy', 'Trvalé platby', 'Inkasa / SIPO', 'Mobilní platby', and 'Nastavení produktu'. The main form area contains fields for 'Platba' (radio buttons for 'v rámci České republiky' and 'do zahraničí'), 'Příjemce' (recipient name), 'Číslo účtu' (account number), 'Částka' (amount, currently 0,00 CZK), and several optional fields: 'Variabilní symbol', 'Konstantní symbol', 'Specifický symbol', 'Zpráva pro příjemce', and 'Zpráva pro mě'. There is also a checkbox for 'Chci potvrzení o platbě e-mailem' and a 'Datum splatnosti' field. At the bottom, there are buttons for 'Mohu Vám pomoci?', 'Zadat další platbu', and 'Potvrdit platbu'.

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím George, 2022

K uskutečnění platby a správného spárování s objednávkou, vyžaduje e-shop Electroworld vyplnění bankou nepovinného údaje - variabilního symbolu, který je totožný s číslem zákaznickovy objednávky.

Internetové bankovníctví nabízí mimo jiné i úhradu s využitím naskenování QR kódu, který byl zobrazen na stránkách obchodníka při dokončení objednávky, ale i v e-mailu se shrnutím objednávky a transakčními údaji. Pro platbu s využitím QR kódu stačí pouze

v zadání nové platby v bankovníctví George zvolit možnost "Platba QR kódem", kam jej naskenuje a všechny potřebné údaje k uskutečnění platby se vyplní automaticky.

Obr. 5: QR kód

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Po vyplnění všech údajů či naskenování QR kódu stačí platbu potvrdit a pokud ji George vyhodnotí jako bezpečnou, klient potvrdí znovu a platba je odeslána.

5.2 Online platba kartou

Aby zákazník mohl využívat platbu kartou online, je potřeba být vlastníkem platební karty, která má aktivované platby na internetu a zároveň mít nastavený dostatečně vysoký limit pro internetové platby. Toto lze zjistit a upravit v internetovém bankovníctví.

Níže bude podrobně popsána a vysvětlena platba kartou online na modelovém příkladu v e-shopu Alza.cz.

Zákazník, jenž si vybere zboží a vloží jej do svého košíku na daném e-shopu, bude vyzván k výběru, zda chce pokračovat v nákupu anebo pokračovat do košíku k dokončení objednávky zboží. Pokračuje-li do košíku, je vyzván k výběru způsobu dopravy a následně způsobu platby.

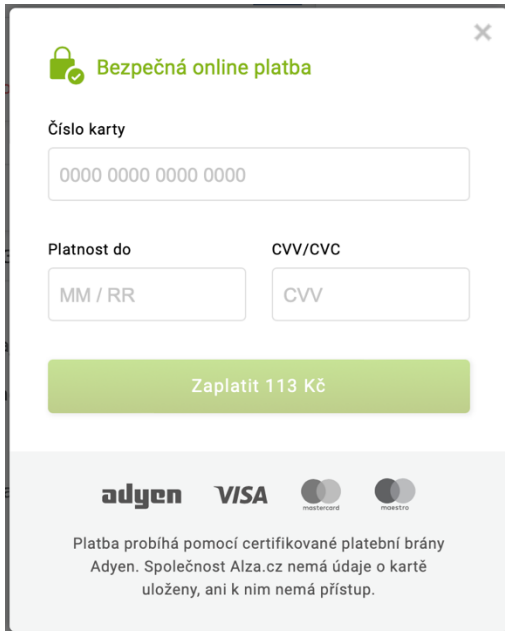
Alza.cz (n.d.) nabízí mnoho způsobů plateb, které jsou rozděleny do tří sekcí:

- při předání - platba kartou kurýrovi a platba v hotovosti kurýrovi,
- ostatní - bankovní převod,

- online - platba kartou online, Apple Pay, Google Pay, Platba 24, eKonto Online, MojePlatba, Platba kryptoměnou, PayPal a Alza Kredit.

Zvolí-li se platba kartou, zákazník je ještě povinen vyplnit dodací údaje jako je jméno a příjmení, bydliště a telefonní číslo. Po vyplnění a výběru dalšího kroku se na obrazovce objeví platební brána, kam zákazník musí zadat číslo karty, do kdy je karta platná a číselný kód označený jako CVV nebo CVC. Jedná se trojčíslí a slouží přímo k autorizaci plateb na internetu.

Obr. 6: Platební brána při platbě kartou

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím Alza.cz, 2022

Další autorizační krok probíhá v mobilní aplikaci George klíč. V daný moment platby dostane zákazník upozornění na svém mobilním telefonu a přímo v aplikaci George klíč platbu potvrzuje nebo zamítá. V aplikaci je napsána konkrétní částka, obchodník, u kterého má být platba provedena, datum a čas platby a poslední čtyřčíslí zákazníkovo platební karty, z které má částka odejít. V případě potvrzení je povinen kvůli autorizaci zadat jim zvolený šestimístný kód nebo využít ověření pomocí otisku prstu či rozpoznání obličeje.

Jestliže vše proběhne v pořádku, e-shop po pár sekundách klienta přesměruje na stránku, kde bude uvědomen o tom, zda platba proběhla či nikoli. Neproběhnutí platby může být způsobeno z důvodu špatně nastavených limitů pro internetové platby aj.

5.3 Apple pay

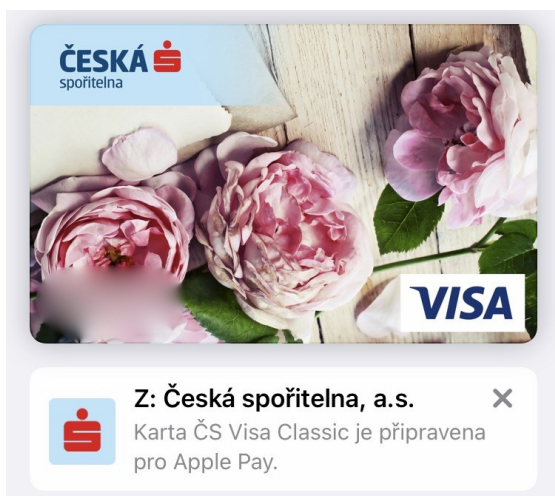
Nejpodstatnější podmínkou k využívání Apple pay je vlastnit produkt od společnosti Apple a zkontrolovat, zda patří mezi zařízení podporující tuto platební metodu. Mezi tyto zařízení patří mobilní telefony iPhone, chytré hodinky Apple Watch, tablety iPad nebo notebooky nebo-li Macbooky a zároveň, aby klientova banka podporovala Apple pay.

V této době je v České republice Apple pay podporováno 26 bankami jako je Air Bank, Česká spořitelna, Československá obchodní banka, Equa bank, Fio banka, Home credit, Komerční banka, mBank, MONETA Money Bank, Raiffeisen Bank, UniCredit Bank aj. (apple.com, 2022)

Dalším krokem je, aby klient přidal svojí platební kartu do Apple pay. Využívá-li mobilní telefon, tak toto učiní pomocí mobilní aplikace Wallet, která se nachází na každém produktu od společnosti Apple automaticky. Klient zvolí "+", naskenuje bankovní kartu pomocí fotoaparátu nebo vybere zadání údajů o kartě ručně, kam vypíše jméno vlastníka platební karty, její číslo, datum vypršení a bezpečnostní kód CVV, potvrdí souhlas s obchodními podmínkami a vybere způsob ověření.

Jelikož má klient Českou spořitelnu, je mu nabízena aplikace George klíč automaticky a po vybrání této možnosti je nutné její otevření a potvrzení požadavku. Klient v aplikaci vidí, že se jedná o ověření karty a její autorizaci, datum a čas požadavku, poslední čtyřčíslí platební karty, o jaký typ zařízení se jedná a jeho název. Poslední ověřovací krok je opět zadání šestimístného číselného kódu či ověření pomocí otisku prstu nebo rozpoznání obličeje. V případě, že vše proběhlo v pořádku, karta se objeví v mobilní aplikaci Wallet a je připravena pro Apple pay a klient bude ještě uvědomen pomocí SMS zprávy od České spořitelny. Pro kontrolu může klient otevřít mobilní aplikaci George, zvolit svou platební kartu a "info", kde uvidí, k jakým zařízením je platební karta připojena pro mobilní platby.

Obr. 7: Přidaná platební karta v mobilní aplikaci Wallet

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

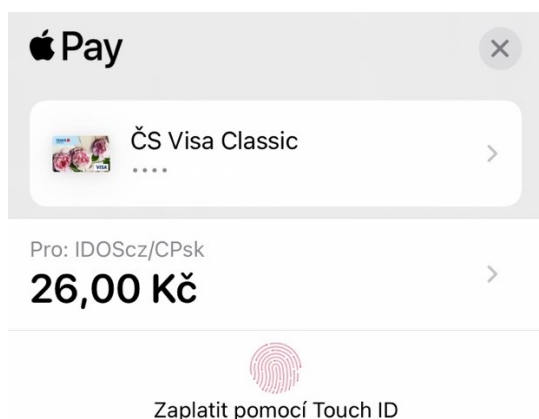
Níže bude podrobně popsána a vysvětlena platba pomocí Apple pay na modelovém příkladu v mobilní aplikaci IDOS při koupi jízdného.

Jestliže chce zákazník zakoupit jízdné do vlaku či autobusu prostřednictvím mobilní aplikace IDOS, musí ji mít staženou v mobilním telefonu. Po jejím otevření zadá, odkud a kam chce vyhledat spojení, vybere vyhovující vlakový či autobusový spoj a zvolí "koupit jízdenku". Je nutné zadat jméno a příjmení, vybrat skupinu, do které cestující patří (mládež, senior, dítě aj.) a kartu či průkaz prokazující slevy na jízdném. Zákazníkovi se zobrazí souhrn jízdenek a může přejít na platbu, kde potvrzuje, že souhlasí se smluvními podmínkami obchodníka a vybírá možnost platby.

IDOS nabízí platbu prostřednictvím Apple pay, platební karty nebo platby, která probíhá skrz klientovo banku. Zvolíme-li Apple pay, na mobilním telefonu se zobrazí platební brána Apple pay. V ní může klient vidět poslední čtyřčíslí karty, z níž má platba odejít, kam má platba odejít (obchodník) a výši částky. Již stačí pouze ověřit totožnost.

Obr. 8: Platební brána Apple pay

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Využívá-li klient Apple pay, má tři možnosti ověření totožnosti k uskutečnění platby:

- Touch ID - ověření pomocí otisku prstu,
- Face ID - ověření pomocí rozpoznání obličeje,
- PIN kódu.

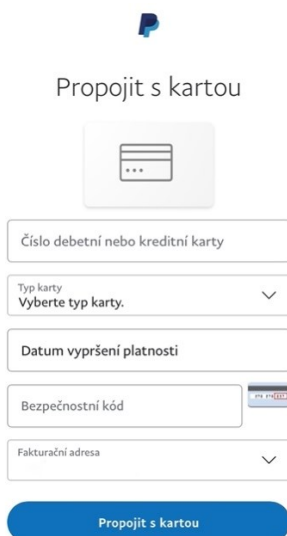
Toto má vlastník telefonu předem nastavené v nastavení mobilního telefonu, proto během platby stačí pouze využít jednu z nich. Možnost výběru ověření totožnosti závisí na klientových preferencích a typu zařízení.

V momentě, kdy se klient úspěšně ověří jedním ze tří způsobů, platba je potvrzena a požadavek je zaplacen.

5.4 PayPal

K využívání platební metody PayPal je potřeba být vlastníkem jeho účtu. Jestliže klient účet nemá, lze si jej jednoduše vytvořit přímo na jejich internetových stránkách paypal.com, kam zadá své telefonní číslo, na které je odeslána SMS zpráva s číselným kódem pro potvrzení. Poté je nutné vyplnit e-mailovou adresu, jméno a příjmení, heslo, které bude klient využívat k přihlášení, jeho adresu a datum narození a potvrdit, že klient dosáhl plnoletosti a přečetl si smlouvu a prohlášení o ochraně osobních údajů. Pro dokončení stačí potvrdit a účet je vytvořen, ale ještě následuje ověřovací část.

Obr. 9: Propojení platební karty v PayPal

The image shows the PayPal 'Propojit s kartou' (Connect with card) interface. At the top is the PayPal logo and the title 'Propojit s kartou'. Below the title is a card icon. The form consists of several input fields: 'Číslo debetní nebo kreditní karty' (Card number), 'Typ karty' (Card type) with a dropdown menu, 'Datum vypršení platnosti' (Expiration date), 'Bezpečnostní kód' (Security code) with a small card icon to its right, and 'Fakturační adresa' (Billing address) with a dropdown menu. At the bottom of the form is a blue button labeled 'Propojit s kartou'.

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím PayPal, 2022

Na e-mailovou adresu, jež byla zadána při registraci, přijde e-mail s odkazem, na který musí klient kliknout, čímž se otevře internetová stránka, kam musí zadat heslo k jeho účtu PayPal a následně je ještě zaslána SMS zpráva s číselným kódem na klientův mobilní telefon, jenž musí také zadat.

Proběhne-li vše správně, tak je nyní klient ověřen a může propojit účet s debetní či kreditní kartou nebo bankovním účtem. Vybere-li propojení s debetní/kreditní kartou, tak je opět klientovi zaslána SMS zpráva s číselným kódem pro ověření totožnosti. Po ověření je potřeba zadat údaje o platební kartě jako je její číslo, typ karty (Visa, Mastercard, American Express, Discover a Diners Club), datum vypršení platnosti, bezpečnostní kód ze zadní strany platební karty a fakturační adresu. Propojení karty je opět potřeba potvrdit v mobilní aplikaci George klíč. Po tomto kroku byl zaslán informativní e-mail o propojení s platební kartou.

Nyní po přihlášení na stránce paypal.com může klient vidět svůj zůstatek na účtu PayPal, poslat platbu či žádost (fakturu), aktivitu na účtu aj.

Níže v této kapitole bude podrobně popsána a vysvětlena platba pomocí PayPal na modelovém příkladu na internetové stránce cinemacity.cz při koupi vstupenky do kina.

Zákazník, který si zvolí konkrétní kino, vybere možnost "Nákup vstupenek" a čas představení, je vyzván k vybrání ze tří možností nákupu:

- vytvoření účtu,
- přihlášení k již vytvořenému účtu,
- přihlášení jako host.

Vybere-li zákazník přihlášení jako host, pak je dalším krokem vybrání typu vstupenky (dospělý, student, senior/ZTP), množství vstupenek místa v promítacím sále představení.

Zákazník je dále povinen vyplnit jméno a příjmení, e-mailovou adresu, telefonní číslo, způsob vyzvednutí vstupenky a způsob platby. Cinemacity.cz nabízí úhradu prostřednictvím Masterpassu, debetní či kreditní karty, rychlým bankovním převodem a PayPalem.

V momentě, kdy je zvolena možnost PayPal, zmizí kolonky k vyplnění údajů o zákazníkovi, jelikož všechny údaje má zákazník ve sém účtu PayPal. Pokračuje-li zákazník dalším krokem, je přesměrován na stránky paypal.com, kde se musí přihlásit ke svému účtu pomocí e-mailu a hesla nebo vytvořit nový účet, kdy by zákazník pokračoval tak, jak je popsáno na začátku této kapitoly.

Po přihlášení se zobrazí dodací adresa, způsob platby, kde je napsané poslední čtyřčíslí platební karty, z které platba bude uhrazena, částka a stačí pouze vybrat možnost "zaplatit".

Obr. 10: Platební brána PayPal

PayPal CZK

Vítejte, uživateli

Dodací adresa

Změnit

Způsob platby

visa Visa Debetní karta **** CZK

Nastavit jako upřednostňovaný způsob platby

+ Přidat debetní nebo kreditní kartu

Zaplatit

Zrušit a vrátit se na stránky obchodníka Cinema City Czech s.r.o.
© 1999 - 2022 Právní smlouvy Ochrana osobních údajů

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím PayPal, 2022

Zákazník je přesměrován opět na stránky obchodníka a uvědomen o tom, že objednávka je uhrazena a zároveň je zákazníkovi zaslán e-mail od společnosti PayPal, kde jsou napsány všechny informace o proběhnuté transakci.

5.5 Zhodnocení platebních metod

Všechny z uvedených platebních metod jsou zajímavé a mají určité výhody a nevýhody, proto je dobré si je podrobně zanalyzovat, kdy vše vychází z modelových příkladů výše.

Při vyhodnocování platebních metod jsou kritéria, která zákazníka ovlivňují při jejich výběru - cena, rychlost provedení platby, obtížnost a podmínky k využití aj.

První věc, na kterou se zaměřuje skoro každý zákazník na e-shopu je cena neboli poplatek za využití jednotlivých platebních metod. Je velmi přívětivé, že všechny jsou zdarma. Určitě si mnoho zákazníků z toho důvodu vybere způsob platby online namísto platby při převzetí (na dobírku), s kterou se zpravidla váže poplatek.

Druhé kritérium se týká rychlosti převodu peněz a následným vyřízením a zpracováním objednávky. Mezi platebními metodami probíhající prostřednictvím platební karty, Apple Pay a PayPal není rozdíl. Všechny jsou velmi rychlé a převod peněz probíhá prakticky ihned po potvrzení požadavku. Z toho důvodu se objednávka na e-shopech začne zpracovávat v co nejkratším možném čase a zákazník dostane zboží či službu tak rychle, jak je to v obchodníkově možnostech. Od toho se liší platba bankovním převodem a je možné, že proto bude i méně využívána než již zmíněné možnosti. Sám zákazník je vždy upozorněn, že přijetí, zpracování platby aj. může trvat až několik dní. V modelovém příkladu týkající se bankovního převodu se jednalo o 1 - 3 pracovní dny. Ovšem závisí také na tom, kdy zákazník platbu pošle. Zpravidla na to má několik dnů.

Třetí kritérium, jež může ovlivnit zákaznicko výběr, by byly určité podmínky, které je potřebné splnit, aby danou platební metodu mohl využít. Zde se to velmi liší oproti ceně a rychlosti, kde si byly skoro všechny metody rovny. Určitě, co se týče jednoduchosti v rámci splnění podmínek pro vykonání platby, je na tom nejlépe bankovní převod. Jak již bylo zmíněno, stačí, aby měl klient pouze zřízeno internetové bankovníctví, ke kterému se stačí přihlásit a v něm platbu poslat. Ihned za ním je platba kartou, kde je potřeba navíc vlastnit platební kartu, jež má povolené internetové platby a nastavený limit. Pro využívání Apple Pay je potřeba mít vše, co je potřeba u dvou předchozích metod placení, ale navíc zákazník musí být vlastníkem zařízení od společnosti Apple, jehož cena

se pohybuje ve vyšších částkách, a proto lze předpokládat, že pomocí něj platí pouze lidé, kteří zařízení již vlastní a nikdo jej nekupuje pouze kvůli možnosti platit prostřednictvím Apple Pay. To lze považovat za velkou nevýhodu oproti všem ostatním zmíněným metodám, protože ty jsou lehce přístupné pro všechny, kdežto velmi vysoká cena za zařízení od společnosti Apple je velmi eliminující. Porovná-li se podmínky k použití Apple Pay s PayPal, tak PayPal je přívětivější z toho důvodu, že si stačí pouze zřídit účet na paypal.com, který je zdarma, a propojit ho se svojí platební kartou.

Co se týče bezpečnosti jednotlivých platebních metod, tak autorkou práce je nejlépe hodnocena platba prostřednictvím platební karty, jelikož zákazník musí zadat údaje z platební karty a potvrdit svou totožnost prostřednictvím mobilní aplikace George klíč. Jedná se tedy o dva kroky potvrzení totožnosti. K oběma krokům je potřeba, aby zákazník měl platební kartu i svůj mobilní telefon fyzicky u sebe. V případě ztráty stačí zavolat do jeho banky, kde kartu zablokují, a nikdo ji nemůže zneužít. Druhou, dle autorky, nejbezpečnější metodou je bankovní převod, kdy klientovi stačí pouze znát své přihlašovací údaje do internetového bankovníctví, a přestože k provedení platby není nutné ověřit svou totožnost, tak ale i při přihlášení povinen je, a to opět v mobilní aplikaci George. Na třetí místo je zvoleno Apple Pay. Má-li klient nastaveno ověření totožnosti pomocí otisku prstu či rozpoznání obličeje může se zdát, že není možné jeho zneužití, ale Apple Pay nabízí v případě nerozpoznání prstu nebo obličeje možnost zadat číselný kód. Jestliže je zařízení vlastníkovu ukradeno, dotyčná osoba jej zná a zaplatí nějakou částku, klient není nijak o platbě obeznámen, kdežto při platbě PayPal dostane alespoň upozorňovací e-mail. Avšak platba může být provedena pouze z jednoho zařízení, kde je spárovaná platební karta s mobilní aplikací Wallet, tudíž zneužití může nastat pouze při fyzické krádeži osobou, jež zná i číselný kód, ale ne vzdáleně. Z bezpečnostního hlediska je na tom nejhůře PayPal. Při platbě musí klient zadat své přihlašovací údaje a pouze potvrdit platbu, ale je o ní alespoň informován pomocí e-mailu. Při zneužití je tak klient obeznámen včas a může problém řešit, ale oproti Apple Pay je možné uhradit platbu z kteréhokoli zařízení a oproti úhradě prostřednictvím bankovního převodu či platbě kartou neprobíhá žádný ověřovací krok jako je tak v mobilní aplikaci George klíč, a proto je tento způsob vyhodnocen jako nejméně bezpečný.

Poslední kritérium je komfort využití - jak moc je platební metoda jednoduchá, rychlá a nenáročná. Na první místo zvolila autorka Apple Pay, které bylo v minulém hodnocení až skoro na konci, jakožto jedna z těch horších metod. K platbě stačí pouze například

otisk prstu a platba je provedena. Žádná z vybraných platebních metod není jednodušší a rychlejší. PayPal vyhodnocený jakožto nejméně bezpečný způsob platby na internetu, stojí v tomto měřítku na druhém místě, co se týče rychlosti a jednoduchosti. Stačí se pouze přihlásit, platbu potvrdit a je hotovo. Hůř je na tom bankovní převod, kdy je potřeba přihlášení, ověření v aplikaci George klíč a vyplnění všech náležitostí k uskutečnění platby. Využije-li zákazník možnost naskenování QR kódu, celý proces se urychlí, ale přesto to nedostačuje na dvě výše zmíněné platební metody. Za nejméně komfortní způsob je označena platba platební kartou, jelikož u sebe musí mít klient platební kartu fyzicky, což znamená pro ni jít do peněženky nebo na místo, kde jí uchovává, vrátit se k obrazovce, vyplnit všechny údaje z karty a až pak potvrdit svou totožnost v George klíči. Oproti platbě bankovním převodem je zde zpomalení v nutnosti mít u sebe platební kartu.

Tab. 2: Zhodnocení jednotlivých platebních metod

	Poplatek	Rychlost	Podmínky	*Bezpečnost	*Komfort
Bankovní převod	zdarma	1- 3 dny	<ul style="list-style-type: none"> internetové bankovníctví 	2	3
Platba kartou	zdarma	ihned	<ul style="list-style-type: none"> internetové bankovníctví platební karta nastavený limit 	1	4
Apple Pay	zdarma	ihned	<ul style="list-style-type: none"> Apple zařízení internetové bankovníctví platební karta nastavený limit přidaná platební karta ve Wallet 	3	1
PayPal	zdarma	ihned	<ul style="list-style-type: none"> účet PayPal internetové bankovníctví platební karta nastavený limit přidaná platební karta v PayPal 	4	2

* 1 (nejlepší) - 4 (nejhorší)

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Závěr

V této bakalářské práci byl vysvětlen pojem bezhotovostní platební styk, byly vyjmenovány a popsány jeho nástroje a platební systémy. Dále byly zmíněny a vysvětleny vybrané možné způsoby plateb v prostředí internetu na konkrétních modelových příkladech.

Z jednotlivých modelových příkladů, které se vázaly vždy pouze k jednomu způsobu platby v daném e-shopu, nevyplývá, zda je třeba platba kartou lepší než platba prostřednictvím PayPal. Vyplývá to, že každý zákazník může preferovat něco jiného. Někdo může chtít platit především bezpečně, rychle, anebo s co nejnižšími nároky, aby nebyla potřeba předem něco zřizovat či kontrolovat. Nelze jednoznačně říci, který platební způsob je nejlepší, ale lze je pouze v rámci určitých kritérií vzájemně porovnat a na základě osobních preferencí zákazníka vybrat to, co je pro něj nejlepší.

Při zhodnocování platebních metod jsem uvedla několik důvodů u všech způsobů, v čem jsou dobré a v čem nikoli. Bankovní převod, platba kartou, Apple Pay i PayPal jsou všechny zdarma, bez poplatků za provedení platby, a tudíž z tohoto hlediska jsou i stejně výhodné. Bankovní převod má nejpomalejší převedení peněžních prostředků, ale naopak jeho výhodou jsou nejsnadněji splnitelné podmínky pro umožnění platby. Platbu kartou jsem vyhodnotila jako nejvíce bezpečnou metodu kvůli způsobu ověření totožnosti a zároveň nutnosti mít u sebe fyzicky platební kartu, ale naopak nejméně komfortní přesně z těch samých důvodů. S platební metodou prostřednictvím Apple Pay jsou spjaty nejhůře splnitelné podmínky pro klienta z důvodu vysoké ceny zařízení a využívání této metody jsem zařadila v rámci bezpečnosti k těm horším, ale jedná se o nejkomfortnější metodu ze všech uvedených. PayPal má jednodušeji splnitelné podmínky pro využívání tohoto způsobu placení než Apple Pay a zároveň je druhým nejkomfortnějším způsobem placením na internetu, ale vyhodnotila jsem jej jako nejméně bezpečný.

Já sama provádím online platby velmi často a v rámci této bakalářské práce jsem zkusila všechny vybrané metody. Podmínky k využití Apple Pay jsem zhodnotila nejhůře kvůli vysoké ceně za zařízení od společnosti Apple a jeho bezpečnost sem zařadila do té horší poloviny, přesto v praxi využívám tuto metodu nejčastěji, a to z důvodu již zmiňovaného komfortu, který pro mě byl nakonec nejdůležitějším faktorem při výběru.

Seznam použité literatury

Alza.cz (n.d.). Dostupné 21. 4. 2022 z <https://www.alza.cz>

Alza.cz (n.d.). *Přehled možností platby*. Dostupné 17. 3. 2022 z <https://www.alza.cz/strucny-prehled-moznosti-zaplaceni-art112.htm>

Apple (2022). *Banky podporující Apple Pay v Africe, Evropě a na Blízkém východě*. Dostupné 4. 3. 2022 z <https://support.apple.com/cs-cz/HT206637> zveřejněno 4.3.2022

Boháček, M. (2021). *Nejlepší elektronické peněženky 2022*. Dostupné 17. 3. 2022 z <https://www.testado.cz/elektronicke-penezenky/#>

BusinessInfo.cz (2021). *Bankovní identita - jednoduchý způsob přihlašování k online službám státu i komerčních subjektů*. Dostupné 21. 2. 2022 z <https://www.businessinfo.cz/navody/bankovni-identita-ppbi/>

Česká spořitelna (n.d.). Dostupné 21. 4. 2022 z <https://www.csas.cz/cs/osobni-finance>

ČNB (n.d.). *Popis systému CERTIS*. Dostupné 21. 2. 2022 z <https://www.cnb.cz/cs/platbni-styk/certis/popis-systemu-certis/>

ČSOB (n.d.) *MultiCash*. Dostupné 18. 4. 2022 z <https://www.csob.cz/portal/firmy/prehled-on-line-kanalu-a-aplikaci/multicash>

ČSOB (2021). *QR platba: Nejlehčí způsob, jak si posílat peníze mezi kamarády*. Dostupné 17. 3. 2022 z <https://www.csob.cz/portal/v-obraze/blog/clanky/qr-platba-posilejte-si-snadno-penize-mezi-kamarady>

Electroworld (n.d.). *Platba za objednávku*. Dostupné 17. 3. 2022 z <https://www.electroworld.cz/platba-za-objednavku>

Kalabis, Z. (2012). *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. Brno, Česko: BizBooks.

Kučerová, K. (2003). *Potřebujete homebanking?* Dostupné 12. 3. 2022 z <https://zpravy.aktualne.cz/finance/potrebuje-homebanking/r~i:article:138576/>

Máče, M. (2006). *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha, Česko: Grada.

Mallpay (n.d.). *Elektronická peněženka*. Dostupné 12. 4. 2022 z <https://mallpay.cz/blog/slovník-pojmu/pismo-e/elektronicka-penezenka/>

Mejstřík, M., Pečená, M., & Teplý, P. (2008). *Základní principy bankovníctví = Basic principles of banking*. Praha, Česko: Karolinum.

MONETA Money Bank (n.d.). *Co je to smartbanking?* Dostupné 12. 3. 2022 z <https://www.moneta.cz/-/smartbanking>

MONETA Money Bank (n.d.). *Dokumentární inkaso*. Dostupné 12. 3. 2022 z <https://www.moneta.cz/zahranicni-obchod/dokumentarni-inkaso>

Moniová, E. (2021). *Mám digitalní peněženku. Co to vlastně je a jak ji bezpečně použít*. Dostupné 12. 3. 2022 z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/mam-digitalni-penezenku-co-to-vlastne-je-a-jak-ji-bezpecne-pouzit-172947>

PayPal (n.d.). Dostupné 21. 4. 2022 z <https://www.paypal.com/cz/home>

Peníze.cz (2003). *GSM Banking*. Dostupné 19. 4. 2022 z <https://www.penize.cz/nakupy/15759-gsm-banking>

Peníze.cz (n.d.). *Internetbanking*. Dostupné z <https://www.penize.cz/internetbanking>

Peníze.cz (2003). *Phone banking*. Dostupné 19. 4. 2022 z <https://www.penize.cz/investice/15649-phone-banking>

Polouček, S. & kol. (2013). *Bankovníctví* (2. vyd.). Praha, Česko: C. H. Beck.

Schlossberger, O. (2012). *Platební služby*. Praha, Česko: Management Press.

Šenkýřová, B. & kol. (2010). *Bankovníctví*. Praha, Česko: Vysoká škola finanční a správní.

Seznam tabulek

Tab. 1: Třídění platebních karet	23
Tab. 2: Zhodnocení jednotlivých platebních metod	46

Seznam obrázků

Obr. 1: Princip zúčtování prostřednictvím korespondentských bank	30
Obr. 2: Princip mezibankovního platebního systému se zúčtovací bankou	31
Obr. 3: Zúčtování prostřednictvím systému TARGET.....	32
Obr. 4: Zadání nové platby v internetovém bankovníctví George	36
Obr. 5: QR kód	37
Obr. 6: Platební brána při platbě kartou	38
Obr. 7: Přidaná platební karta v mobilní aplikaci Wallet	40
Obr. 8: Platební brána Apple pay	41
Obr. 9: Propojení platební karty v PayPal	42
Obr. 10: Platební brána PayPal	43

Abstrakt

Vovesná, N. (2022). *Bezhotovostní platební styk* (Bakalářská práce). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: platební styk, bezhotovostní platební styk, elektronické bankovníctví, platby na internetu

Tato bakalářská práce se zabývá bezhotovostním platebním stykem. Hlavním cílem bakalářské práce je na základě teoretických východisek popsat a zhodnotit bezhotovostní platební styk a jeho platební instrumenty. V teoretické části práce je nejprve vymezen obecný pojem platební styk a jeho členění dle různých hledisek, dále je práce zaměřena na bezhotovostní platební styk, bezhotovostní platební nástroje a platební systémy. Praktická část práce je zaměřena na vybrané platby v prostředí internetu a jejich průběh, který je vysvětlen na modelových příkladech. Ke každému způsobu platby je zmíněno, co je potřeba k jeho využití. V poslední části jsou jednotlivé způsoby plateb na internetu zhodnoceny a porovnány mezi sebou v rámci několika kritérií.

Abstract

Vovesná, N. (2022). *Cashless payments* (Bachelor Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: payments, cashless payments, electronic banking, internet payments

This bachelor thesis deals with cashless payment transactions. The main objective of the bachelor thesis is to describe and evaluate cashless payments and its instruments on the theoretical basis. The theoretical part of the thesis first defines the general concept of payment system and its division according to various aspects, further the thesis is focused on cashless payments, non-cash payment instruments and payment systems. The practical part of the thesis is focused on selected payments in the Internet environment and their process, which is explained on model examples. To each payment method is mentioned what is needed for its use. In the last part, the individual methods of payment on the Internet are evaluated and compared with each other based on several criteria.